

Titel: Kapitle IV.

Citation: "Kapitle IV.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e37839.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Kapitle IV.

Om Domme og Kjendelsfer.

Lovforslaget henholder sig til den vedtagne Terminologi, hvorefter ethvert Dekret, der slutter Sagen i den pågjældende Instants, kaldes en Dom, medens Dekreter, der førefalde under Behandlingen, kaldes Kjendelser. De i §263 givne Forskrifter forstås let. Særligt henledes Opmærksomheden på Paragrafens 4de Stykke. For den mulige Påankes Skyld må Kjendelsen ikke blot forsynes med Præmisses i egentlig Forstand, men den må indeholde en Angivelse af de faktiske Omstændigheder, som ere anførte fra Parternes Tide, hvis Retsbogen ikke indeholder det Fornødne i så Henseende, jfr. § 85. I Reglen vil ved Kjendelser hertil kun behøves en meget kort Fremstilling af den faktiske Sammenhæng (narratio facti), især da Retten ikke vil undlade at lade Tilførsel til Retsbogen finde Sted, fåfnart de fremsatte Påstande og faktiske Anbringender have en noget større Vidtloftighed eller noget mere indviklet Karakter.

Medens det i den gjældende Ret er en ufravigelig Regel, at der — afset fra Reassumption — ikke kan føretages Noget til Sagens Oplysning, efterat den er optagen til Dom, opstiller § 264 i denne Retning et nyt Princip, som iøvrigt stemmer overens med mange fremmede Proceslove, nemlig det, at medens Sagens Optagelse vel for Parterne er Procedurens Afslutning, således at ingen af dem vilkårlig kan føretage flere Proceshandlinger i Sagen, har Netten derimod en Myndighed til, efter at Sagen er optagen, at stille nye Spørgsmål af den i § 95 omhandlede Beskaffenhed til Parterne samt til af egen Drift at indhente Syn og skjøn. Det vilde være uførene ligt med Forhandlingsmaximen at tillade Retten overhovedet at anordne en egentlig ny Bevisførelse om et eller flere Punkter, thi Parterne må selv sørge for at fremskaffe det fornødne Bevis for de Omstændigheder, som det påhviler dem at bevise, eller tage Skade for Hjemgjæld. Men der kan ikke fra et principielt Standpunkt indvendes Noget imod, at der åbnes Retten Adgang til at be-

nytte den Spørgeret, som den efter § 95 af egen Drift og på elhvert Punkt af Proceduren kan udøve, også efterat Sagen er optagen, så meget mere, som det, netop når Retten efter Optagelsen har gjort sig nærmere bekjendt med Sagen i dens Helhed, vil have storst Nytte og Interesse for den at kunne gjøre Spørgsmål til Parterne indenfor de i § 95 afstukne Grænser. Når der endvidere i § 264 gives Retten en Myndighed til at fordre optaget Syn og skjøn, ligger det i, at dette Bevismiddel må betragtes på en noget anden Måde end Vidnebeviset, idet Retten efter Omstændighederne kan behøve den Hjælp, som ligger i Sagkyndiges Forklaring, for overhovedet at kunne fælde en fornuftig Dom i Sagen. Syns- og skjønsmændene kunne efter Omstændighederne være at betragte som nsdvendige Hjælpere for Dommerne, idet de på en Måde supplere disses Indsigt, og man bør ikke udsætte Retten for at komme til at domme i en Sag med mangelfuld Indsigt; en herfra ganske forskjellig Ting er det, at en Ret kan blive nødt til ikke at tage Hensyn til faktiske Omstændigheder, fordi de ikke ere beviste. De øvrige Bestemmelser i § 264 angå Måden, hvorpå der i formel Henseende skal ganes frem, når Retten vil benytte den givne Adgang til at gjøre Spørgsmål til Parterne eller til at lade optage Syn og skjøn. Der lægges fremfor Alt Vægt på at gjøre Fremgangsmåden så simpel som mulig og at holde alle unødvendige Formaliteter borte. Derfor er det ikke ubetinget føreskrevet, at Parterne skulle tilkaldes ved Syns- og Skønsforretninger. Thi i mange Tilfælde har denne blot Karakteren af Belæring og Oplysninger, Retten indhenter til egen Efterretning, og Parternes Medvirkning herved er ganske overklodig. At der må være en Regel for, hvorledes Udgifterne ved disse af Retten selv foretagne Skridt skulle udredes, er klart; dertil sigter Slutningsbestemmelsen i § 264. Reglen i § 265 er en naturlig Følge af Lovforslagets Bevisssystem. Da Bevis ved Syn og skjøn aldrig, end ikke hvor det går ud på en Vurdering, er bindende for Retten, men idetmindste i Principet skal være under« kastet dens frie skjøn i Forbindelse med

samtlig øvrige Oplysninger i Sagen, må man naturligvis fordre, at også dette Bevismiddel skal optages for Dommen. Hvad derimod angår Parts Ed, da har denne væsentlig samme Karakter i Lovforslaget som i den gjældende Ret, og der sees derfor ingen Grund til at udelukke den hertil brugelige Affattelse af Edsdomme, som har sine praktiske Fordele. De følgende Forskrifter om Slutningsdommes Affattelse (§§ 266—69) hænge nøje sammen med Udkastets hele Retsmiddelsystem. Højesteret skal nemlig væsentlig kun prove, om de føreliggende Fakta ere rigtig bedømte og vurderede, men den skal herved tage Landsrettens Opfattelse af Sagens faktiske Sammenhæng til Grundlag i alle de Punkter, hvor Bevisførelsen ikke kan reproducere for Højesteret. Da nu på Grund af Mundtlighedssystemet ingen fuldstændig Protokollering af Proceduren eller Bevisførelsen finder Sted, må Landsrettens Dom tillige, såvidt fornødent gjøres for Påankens Skyld, tjene som Akt, n: den må indeholde en fuldstændig Fremstilling af Sagens Sammenhæng (en fuldstændig uarratia kacti), således som denne ved Domsafsigtelsen er forudsat at være. Denne Fordring, at Landsretten i sin

Dom skal give en historisk Fremstilling af Sagens Sammenhæng, således som Retten ifølge Proceduren og Bevisførelsen har forudsat denne at være, kan vistnok ikke fremkalde nogen Vanskelighed i den praktiske Udførelse. Allerede nu betragtes en sådan nari-atia iaoti som Noget, der horer til en omhygge« ligt udarbejdet Dom, og Lovforslaget indfører altså for så vidt ikke noget Nyt, men kræver kun en fuldkomnere Gjennemførelse og Udvikling af Noget, der allerede er tilstede.

Som bemærket må Højesteret, da Bevisførelsen ikke kan gjentages for den, tage den i Landsrettens Dom givne Fremstilling af det Faktiske for givet, og den har derfor i Reglen kun at undersøge, om Faktum, således som dette er fremstillet, hjemler det antagne juridiske Resultat. Imidlertid er det klart, at når Højesteret misbilliger Landsrettens Opfattelse af Retsspørgsmålet og går ud fra en anden og herfra forskjellig, vil det let kunne hænde, at faktiske Omstændigheder, som ikke af Landsretten ere ansete for

relevante, kunne få Betydning efter den Retsopfattelse, Højesteret antager. Den Omstændighed, at Dommen ikke indeholder de efter Højesterets Opfattelse fornødne Oplysninger om Sagens Faktum, vil kunne medføre Hjemvisning, hvad da nødvendiggjør, at Proceduren og Bevisførelsen må gjentages, hvilket ikke kan ske uden betydelig Udgift for Parterne og Ulejlighed for alle andre Vedkommende (Vidner, Synsmænd, Retten), Er Grunden til, at de efter Højesterets Opfattelse fornødne faktiske Oplysninger savnes, den, at Parterne have manglet Blik for deres Betydning og derfor ladet dem ligge udenfor deres Procedure, må Parterne finde sig i Følgerne. De må i så Fald tilskrive sig selv, hvad der er sket. Hvor derimod Parternes Procedure og Bevisførelse virkelig har medtaget de omspurgte faktiske Data, og hvor det således ikke er Parternes Skyld, at vedkommende Fakta ere forblevne udenfor Landsrettens Dom, vilde det være lidet ønskeligt, om en Hjemvisning i Reglen skulde indtræde. Udkastet har, for så vidt muligt at undgå dette, i § 267 pålagt Landsretten i sin Fremstilling af det ved Pådømmelsen til Grund sagte Faktum i Embeds Medfør at medtage sådanne Omstændigheder, som, skjørt de ikke efter Landsrettens egen Opfattelse ere relevante, dog under en anden mulig Retsopfattelse kunde blive af Betydning, ligesom der er tillagt Parterne en bestemt Ret til at kræve en særskilt og udtrykkelig Udtalelse i Dommen, om Retten anser Fakta, der have været Gjenstand for Forhandling under Sagen, for indrømmede eller beviste. Udkastets Tanke er altså den, at Landsretten ikke skal indskrænke sig til at meddele Sagsammenhængen, såvidt som nødvendigt er for at begrunde det af den selv antagne juridiske Resultat, men den skal overhovedet give en mere selvstændig og fyldig Fremstilling af Procedurens og Bevisførelsens Udfald, ikke blot beregnet på en vis bestemt Retsopfattelse, men indrettet på at afgive en tilstrækkelig og pålidelig Beretning om det historiske Faktum i Sagen til Brug for enhver Anden, som skal danne sig en Mening om Forholdet. Hermed er naturligvis ikke givet, at Landsretten skulde være nødsaget til

i sin Dom at optage åbenbart irrelevante Fakta, jfr. Ordene i § 267, men dens Fremstilling skal kun være beregnet på de overhovedet fornuftigvis mulige Retsopfattelser. Man indvende ikke herimod, at dette er en uløselig Opgave, eftersom det ikke kan fordres af en Ret, at den stal forudse andre Retsopfattelser end dens egen. Det er tvertimod vistnok i det virkelige Liv meget let at se, hvilke Omstændigheder der muligvis kunde komme i Betragtning ved Højesteret. Ikke blot ligger det næsten altid nerr for Hånden, hvilke retlige Betragtninger der kan være Tale om, således at Retten af sig selv bliver opmærksom derpå, men i al Fald bringer en god og omhyggelig Procedure Sådant tilstrækkeligt for Lyset, idet Sagførerne jo netop have den Opgave at forudse de førstjellige Synsmåder, som af Modparten eller af Retten kunne blive gjort gjældende, og når de ville procedere udtømmende, må deres Foredrag være indrettet herefter. Ethvert godt Indlæg, som grundigt behandler Sagen, gennemgår allerede nu alle de Betragtningssmåder, som muligvis kunne blive gjort gjældende, og udvikler samt eventuelt imødegår dem. Man kan derfor være overbevist om, at de i § 267 stillede Fordringer til Landsrettens Dom ikke i Praxis ville foranledige nogen Vanskelighed. I de allerfleste Tilfælde vil det være aldeles klart og let at se, hvorvidt der stal gåes i Medtagelsen af de omprocederede faktiske Omstændigheder. Det vil derfor vistnok blive en Sjældenhed, at den i Dommen givne Sagsfremstilling ikke indeholder tilstrækkeligt Grundlag for Højesterets forskjellige Opfattelser, og Hjemvisninger af denne Grund vilde vistnok kun undtagelsesvis være nødvendige. I al Fald vil det, da Parterne selv kunne forlange at erholde Udtalelser om de forte Beviser optagne i Dommen, med Føje kunne siges at være disses egen Skyld, når Dommen ikke indeholder det fornødne Grundlag for Højesterets Påkjendelse.

Forskjellige fra den historiske Fremstilling af Sagens faktiske Sammenhæng ere de egentlige Domsgrunde eller Præmisser, hvorved forståes Rettens Redegjørelse for sin juridiske Opfattelse samt for dennes Anvendelse på

det føreliggende Faktum. Medens det af Hensyn til Påanken er nødvendigt, at den historiske Fremstilling af Faktum er. få omfattende, at den kan afgive Grundlag også for andre retlige Opfattelser end den, Landsretten selv antager, er der ingen Grund til med Hensyn til Præmisserne at føreskrive, at Retten skal udtale sig angående alle de brugte Søgsmålsgrunde og Indsigelser, også om dem, der efter dens Opfattelse af Sagen ikke komme i Betragtning. Udkastet bliver derfor stående ved den gjældende Ret, idet det i § 268 be- stemmes, at Retten ikke er pligtig i Præmisserne at indlade sig på de Søgsmålsgrunde eller Indsigelser, som ikke behøves til at begrunde det antagne Resultat, og om de herhenhørende Fakta end må medtages i den historiske Fremstilling af Sagens Sammenhæng, er det ikke nødvendigt at gjøre dem til Gjenstand for nogen juridisk Bedømmelse i Præmisserne.

Domsflutningens Affattelse kan gjerne ske på hidtil brunlig Måde (§ 269).

I § 270 udtales den vigtige Sætning, at Dommen afsiges på Grundlag af de mundtlige Forhandlinger og den mundtlige Bevisførelse. Heri viser det sig, at det skriftlige Grundlag ikke har en væsentlig bestemmende og bindende, men kun en understøttende og forberedende Karakter. Søgsmålsgrunde og Indsigelser kunne således i og for sig meget vel tages i Betragtning, uagtet de ikke føreligge skriftligt, når Modparten ikke protesterer herimod, jfr. §K 167 og 168. Retten har ikke i Embeds Medfør at påse Noget i så Henseende jfr. foran S. 6. Kun har Udkastet fastholdt, at Sagens Grænser skulle være afstukne ved Påstande, som må føreligge skriftligt enten i Sagsfremstillingerne eller i alt Fald til Retsprotokollen. At der heri ikke ligger noget Brud på Principet om mundtlig Procedure, og at denne Regels Overholdelse ikke vil kunne skade Forhandlingens Liv og Frihed eller belemre den med lange Afbrydelser, i hvilke der protokolleres, er indlysende.

Hvad der i § 271 er bestemt, afviger kun deri fra den gjældende Ret, at Dommen om Procesomkostninger og Rettergangsboeder kan give de Bestemmelser, hvortil Proce-

duren indeholder Anledning, selv om ingen udtrykkelig Påstand herpå er nedlagt. Den materielle Retfærdighed er vistnok vel tjent ned denne Regel, da de fornødne Påstande med Hensyn til Procesomkostningerne næsten altid så at sige kunne underforståes. Det vil næsten altid være øjensynligt, at Mangelen af slig Påstand kun har fin Grund i en Forglemmelse. Naturligvis udelukker Udkastet ikke, at Parterne kunne udtrykkeligt eftergive hinanden Procesomkostningerne, når de ville det. Ved processuelle Straffe vil Parternes Påstand i Reglen ikke have nogen Betydning, da disse — med få Undtagelser — må pålægges på Embedsvegne. At der, jfr. § 271 sidste Stukke, i Domme ikke må tages Hensyn til Søgsmålsgrunde eller Indsigelser, som ikke ere gjorte gjældende af Parterne, om det end af Forhandlingerne kan sees, at de kunde have været benyttede, er en naturlig Konsekvens af For« handlingsmaxmen og formentlig stemmende med den gjældende Ret.

I §§ 272 og 273 skjælnes der imellem det Tilfælde, at Retten ifølge § 102 3die Stykke har bestemt særskilt Forhandling af enkelte Søgsmålsgrunde eller Indsigelser, i Klasse med hvilke Modfordringer ifølge Udkastets System må stilles, og det Tilfælde, at en Kumulation af flere Søgsmål under een Proces finder Sted. I det første Tilfælde skal Retten efter § 273 kunne strax afsige Dom (eller om man vil Kjendelse) over det særskilt forhandlede Punkt, som således er endelig afgjort. Kun på denne Måde opnåes den Nytte, som skulde vindes ved Delingen af Sagens Realitet, idet det påkjendte Punkt definitivt er skaffet ud af det Stof, hvormed de Dømmende skulle arbejde, og derved en Formindskelse af den Maske, der stal fastholdes og beherskes i Hukommelsen, tilvejebragt. Det afsagte Dekret er at anse som en Bestanddel af den endelige Dom (Partialdom) i den Forstand, at det ligefrem indtræder som et Element i den senere Afgjørelse, uden at kunne gjøres til Gjæmstand for yderligere Procedure og uden af Netten selv at kunne forandres. I nogle Tilfælde giver det sig af sig selv, at der ingen Spørgs-

mål kan være om en øjeblikkelig Exigibilitet af Dekretet, s. Ex. når dette blot udtaler, at en vis Indsigelse, såsom Præskriptionsindsigelse, Umyndighedsindsigelse, Indsigelse imod Sagsøgerens eller Sagsøgtes Kompetence ikke kan tages til Følge, men at Sagen må procederes videre. Men i andre Tilfælde kunde der nok opstå Spørgsmål herom, f. Ex. når Dekretet virkelig afgjør en Post eller en Del af Mellemværendet eller en Modfordring, medens der om de øvrige Punkter i Sagen må føres yderligere Procedure. Selv i sådanne Tilfælde bor dog vistnok den Grundsætning fastholdes som Regel, at Dekretet kun er et Stykke af den endelige Dom, som Retten på Forhånd gjør færdig, og at der således ikke bliver Spørgsmål om nogen øjeblikkelig Adgang til at fuldbyrde det. Imidlertid kan det forekomme, at Billighed i høj Grad taler for Dekretets øjeblikkelige Exigibilitet, f. Ex. når Hovedfordringen er klar og derfor strax kan vådommes, medens en ikke konnex Modfordring fremkalder en vidtloftig Procedure. For sådanne Tilfældes Skyld er der i §273 2 det Stykke givet Retten Myndighed til særligt at tillægge det afsagte Dekret den Virkning, at det strax kan fuldbyrdes.

I det i § 272 omtalte Tilfælde føreligger der ikke en Deling af en enkelt Sags Realitet, men en Kumulation af flere Søgsmål, som kunde særskilt forfølges. Under denne Forudsætning bor Domsafsigelsen i en Sag, når den isvrigt er færdig og udprocederet, ikke vente efter de andre. Retten har derfor Lov til at ende den færdig procederede Sag og således ved en særskilt Domsafsigelse udskille den af Foreningen med de andre. Denne Myndighed har Retten, ikke blot for at den skørst mulige Orden og Simpelhed i Forhandlingerne kan opnåes, og for at Dommerne ikke skulle være nødsagede til at belemre deres Hukommelse med Stof, som strax kan udsondres, men også for at kunne tilfredsstille mulige Påstande fra Parternes Side om den færdigprocederede Sags Påkjendelse; thi medens det ved Modfordringer må siges, at Adgangen til at fremsætte disse under Hovedsagen involverer en Ret for Parten til samtidig Afgjørelse af Modfordringen og

Hovedfordringen, således at han ikke ensidig kan dommes og tvinges til Betaling, gjælder noget Sådant ikke, hvor en blot Kumulation af Søgsmål finder Sted. Adgangen til at kumulere hviler efter Udkastets Grundsætninger ikke på det Hensyn, at Billighed kræver Sa gernes samtidige Afgjørelse, men kun på den Betragtning, at det i processuel Henseende kan være det Letteste og Simpleste at førene Søgsmålene, idet derved Gjentakelser af Udviklinger og Bevisførelse kan spares. Derfor bør Kumulationen kun opretholdes

så længe og så vidt, som disse Hensyn føre, men ikke heller længere. At det færdigprocederede Søgsmål kan påkjendes og derved udstilles fra Forbindelsen med de andre, er så meget naturligere, som det efter Udkastet kan hænde, at Kumulationen aldeles ikke er udgået fra Parterne, men anordnet af Retten (§ 102, 1ste Stykke). Overhovedet fremtræder Rettens Myndighed til at afsige Dom i det Søgsmål, der hertil er modt, som en aldeles naturlig Konflekts af den Myndighed til at ophæve Kumulationen og løse Forbindelsen imellem Sagerne, som ved Udkastets § 102 2det Stykke og § 103 1ste Stykke er tillagt den.

Den Dom, der affiges i et enkelt af Søgsmålene, må ansees som aldeles selvstændig, og den kan strax fuldbyrdes, ligesåvel som den strax kan gøres til Gjenstand før Retsmidlernes Anvendelse, jfr. § 294 i Slutningen.

Grunden til, at det — til Forskjel fra den gjældende Rets almindelige Regel — i § 274 er bestemt, at Parterne skulle kaldes til Dommens Afsigelse, er den, at de i §§ 302 og 303 omhandlede Frister for Retsmidlernes Anvendelse, hvilke skulle regnes fra Domsafsigselsen, ere meget korte, sammenlignede med de nugældende almindelige Påskefrister (Natalia psUM0ui8). Det vil derfor være rigtigere her at anvende den Regel, som nu gjælder med Hensyn til de extraordinære kortere Apvelfrister, jfr. Frd. 15de Jan. 1817, nemlig at Parterne skulle kaldes til at påhøre Domsafsigselsen.

Den rent mundtlige Forhandling, som kun bevares i Dommernes Hukommelse og ikke skrevne

Akter, medfører Nødvendigheden af, at der strides til Domsafsigselsen strax, når Forhandlingerne ere sluttede, og at Dommerne ikke distraheres ved, at Hovedforhandlingen i nogen anden Sag indskydes, forinden de have affattet Dommen jfr. § 274 sidste Punktum, Det, hvorpå det i denne Henseende kommer an, er naturligvis Dommens Vedtagelse; derimod kan Afsigselsen gjerne foregå senere (§ 282 i Slutn.).

Udkastet omhandler i §§ 275—281 Dommens Vedtagelse igjennem Afstemning. Et Hovedspørgsmål i denne Materie er, om Afstemningen skal rettes umiddelbart på det Resultat, som er Gjenstand for Beslutning (Totalafstemning), eller om der først skal stemmes over Grundene til Resultatet, således at dette kun kan gjælde, når Grundene vedtages (Afstemning efter Grunde). I en stor Mængde nyere Love og Udkast (f. Ex. Genfer Proceslov art. 248, den Hannoverke Proceslov § 350. det preussiske Udkast af 1864 §345, den wurtembergske Proceslov § 366), er der optaget en udtrykkelig Bestemmelse om, at Afstemningen skal foregå efter Grunde. Herved er altså ikke blot Dnskeligheden af, at Grundene vedtages, udtalt, men det er gjort umuligt i noget Tilfælde at gjøre det Resultat til Dom, hvorfor de Fleste stemme, når det ikke kan lykkes at få Stemme flerhed for en vis bestemt Begrundelse af det. skjønt Svørgsmålet er meget omtvistet og mange Avtoriteter kunne anføres på begge Sider, vil det vistnok befindes, at en sådan Fordring hverken er theoretisk begrundet eller praktisk gennemførlig. Den almindelige Anskuelse fjerner sig vistnok også mere og mere fra Afstemningen efter Grunde, jfr. A. Zacke, Ueber Beschlrchfassung in Versammlung und Collegien 1867, S. 46—94., I Overensstemmelse hermed har også Retsorganisationsloven for det tyske Rige af 1876 opgivet at opstille Regler om Afstemning efter Grunde (jfr. herved Udtalelserne i Motiverne S. 204—5). Den Bevisførelse, som har ledet til at fordrø Afstemning over Grundene og disses Vedtagelse, er fornemlig bygget på den Fiktion, at en Kollegialret skal betragtes som eet tænkende

Væsen, skjønt sammensat af flere Mennesker. Enderdommeren, siger man, kan ikke strax skride til at decidere Enderresultatet, men han må først besvare sig selv de enkelte dette betingende og forberedende Spørgsmål i deres naturlige Rækkefølge, og han vil kun anse sig for berettiget til at antage Enderresultatet, når og for så vidt dette støttes af Grundene. Denne Fremgangsmåde føreskrives af Tænkningens Love (Principium rations sutiicielltis). Når nu ikke en entelt Mand, men et Kollegium skal afsige en Dom, må den samme Methode følges, så sandt der handles om Fornuftstutninger og et logisk begrundet Resultat og ikke om diktatoriske Bud. Imod denne Argumentation må bemærkes, at det er en ugrundet Fiktion at anse et Kollegium for en Art Kollektivvæsen, hvis Virksomhed måtte følge de samme Love som det enkelte Menneskes Tænkning. Et Kollegium er kun en Forening af flere Mennesker, og Grunden til, at man føretrækker Kollegiet for Enkeltdommeren, er simpelthen den, at Sandsynligheden for en vis Doms Rigtighed forøges derved, at flere Kyndige efter forudgående fælles Overvejelse ere enige i den. Hvor det af Flertallet antagne Resultat begrundes på en overensstemmende Måde, er vistnok Sandsynligheden for Resultatets Rigtighed størst (naturligvis bestandig under den Forudsætning at de Dømmende alle er? selvstændigt tænkende Mænd). Men sæt nu, at Flertallet vel er enig om et vist Resultat, men derimod ikke om dets Begrundelse; i så Fald er der dog ingen Grund til at slå over til det aldeles Modsatte og sige, at der ingen Sandsynlighed er for Resultatets Rigtighed, men man må dog endnu bestandig fastholde, at den Omstændighed, at Flertallet, om end af forskellige Grunde, antager Resultatet, i og for sig frembringer Sandsynlighed for, at det er rigtigt. Alle Videnskabers Historie har Exempler på, at Sand heder ere komme for Lyset og have vundet Anerkjendelse netop på den Måde, at flere af hinanden uafhængige Mænd ad forskellige Veje ere komme til det samme Resultat, Når det nu erindres, at Domstolenes Besættelse med Flere er en Indretning, grundet i den menneskelige Ufuldkommenhed og bestemt

til at bode på denne, og at der ved Fleres Deltagelse i Dommen ikke fåes nogen absolut Vished eller Garanti, men alene kan og skal opnåes en større Sandsynlighed for Resultatets Rigtighed end den, der haves, når kun een Mand afsiger Dommen, så vil det sees, at der ikke er nogen principiel eller logisk Grund til at opstille

Fordringen på Enhed i Grundene. Hvad dernæst den praktiske Side af Sagen angår, må fremhæves, at en sådan Fordring, når den virkelig skulde gennemføres fuldstændigt, vilde føre til en Række aldeles unaturlige Resultater såvelsom til en ren Uendelighed i Forhandlingerne, hvorfor det visknes med fuld Feje kan siges, at der ikke i Verden gives nogen Domstol, som virkelig gennemfører en Afstemning efter Grunde. Skulde en sådan virkelig gennemføres i det Omfang, som dens logiske Betydning kræver, kunde man ikke blive stående ved at stemme om de nærmere og umiddelbare Grunde, men for at forvise sig om, at den Majoritet, som var tilstede for disse, ikke var en blot udvortes, men en virkelig indre Overensstemmelse, måtte der stemmes igjen over Grundenes Grunde og således videre indtil de allerførste og oprindeligste Begreber. Denne Vej, der anvises af den rent formelle Konsekvents, kan man selvfølgelig ikke gå; den vilde lede til, at selv en ganske simpel Sag gav Anledning til et halvhundrede eller flere Afstemninger. Vil man i Modsætning dertil fremhæve, at den praktiske Nødvendighed kræver, at der må standses et Sted i den forsatte Tilbagegåen til Grundene, moder en anden Vanskelighed, idet Resultatet meget ofte kan blive ganske forskjelligt, eftersom man standser det ene eller det andet Sted. Vilkaarligheden kommer herved til at spille en aldeles afgjørende og iøjnefaldende Rolle i Afgjørelsen. Thi den Part, som efter Afstemningens Udfald har tabt Sagen, vilde måske vinde, når der skulde gaaes et Skridt længere tilbage i Grundenes Række, når der skulde stemmes endnu en Gang, nemlig over Grundene til de fremsatte Meninger, jfr. Zacke, 1. o. S. 55. Udkastet indeholder derfor med fuldt Forsæt ikke noget Bud om, at Afstemningen skal ske efter Grunde,

Det kunde måske synes inkonsekvent, at Udkastet, skjønt det bliver stående ved den såkaldte Totalafstemning, dog føreskriver Præmisser (jfr. § 268), Når de Dømmende kun ere enige i Resultatet, men ikke i Begrundelsen, er det, har man sagt, umuligt at skrive Præmisser, og Totalafstemningen synes derfor som sin naturlige Konsekvents at kræve, at Domme ikke forsynes med Præmisser, eller i al Fald, at dette ikke nødvendigvis skal ske. Skal der for Almenheden og for Parterne være en Adgang til Indblik i de Grunde, som have ledet de Dømmende, kan dette under denne Forudsætning alene ske ved, at Voteringen føregår for åbne Døre — en Forudsætning, som i Fleres Døje desuden er i og for sig ønskelig. Imidlertid er denne Slutningsrække ikke afgjørende. Nllerede den Betragtning kan gjøres gjældende imod den, at man i Praxis, skjønt man ikke har brugt Afstemning efter Grunde, dog altid har formået at efterkomme Buddet om Præmisser, og det er hidtil ikke hørt, at nogen Ret har erklæret sig ude af Stand til at tilvejebringe sådanne. I Reglen stå Meningerne i det virkelige Liv ikke så skarpt imod hverandre, og den Omstændighed, at det er givet, at Sagen skal afgjøres på en vis Måde, virker vistnok også meget til at overvinde Vanskeligheden ved at blive enig om Præmissernes Affattelse. Men skulde det virkelig forekomme, at enhver Voterende skarpt fastholdt sin Begrundelse og derhos bestemt forkastede de andres (hvad naturligvis er tænkeligt), så kunde, når det står fast, at Overensstemmelsen i Resultatet stal være det afgjørende Moment, heraf alene følge, at de Noterendes forskellige Grunde må anses i Præmisserne for de enkelte Noterendes Vedkommende, som , da må nævnes. Heri er der heller ikke noget Ulogisk, såsandt som det overhovedet er muligt, at Mennesker igjennem forskellige Begrundelser kunne komme til del samme Resultat, jfr. Vangs Ittringer i Jur. Tidsskr. XXXV S. 277—78. Man kan derfor ikke nære nogen Betænkelighed ved, på den ene Side at forkaste Fordringen om Afstemning efter Grunde, på den anden Side at fastholde Fordringen på Præmisser. Disse

sidste ere nemlig efter Udkastets hele System uundgåelig nødvendige. Da Landsretsdommen, som ovenfor bemærket, afgiver det aktmæssige Underlag for Hoiesterets Påkjendelse, og da den navnlig må indeholde en fuldstændig Fremstilling af Sagens Sammenhæng (narratio & expositio facti), kan det aldeles ikke være Andet, end at Landsretten ikke må indskrænke sig til en blot Konklusion, men skal give en fyldig Dom, udrustet med de Rekvisiter, som ere nævnte i § 266, og af hvilke ethvert især har sin Betydning. Også når hensees til det i 3 die Afsnit 2det Kapitel omhandlede Retsmiddel viser sig Nødvendigheden af, at Landsrettens Dom er indrettet på den i §266 føreskrevne Måde, thi ellers kan det ikke bedømmes, om et vist Bevis, som ikke er bleven ført, vilde have bevirket et andet Udfald af Sagen (§ 328). Derom kan man kun have en Mening, når der foreligger fuldstændig Oplysning om Rettens Eynsmåde både i Henseende til Jus og Faktum. Vel kan her bemærkes, at det er den samme Ret, som afgjør Spørgsmålet om Sagens Forfriskning, men dels følger ikke altid heraf, at det er de samme Dømmere, dels må det ikke oversees, at der kan blive Spørgsmål om Påanke, jfr. § 336.

Præmisser i dette Ords videre Forstand danne altså en nødvendig Bestanddel af Udkastets System. Hermed er Voteringens Offentlighed naturligvis ikke uføreneelig, skjønt den Trang, som derved skulde afhjælpes, nemlig at man kan få Indblik i Afgjørelsens Grunde, tilfredsstilles ved Præmisserne. Afstemningens Offentlighed, når der gives Præmisser, har imidlertid dog vistnok afgjørende Grunde imod sig. Det er naturligvis kun en Fordel ved den offentlige Votering, at den afgiver et Værn mod Udygtighedens Indtrængen i Retterne, og at den bidrager til at holde de dårlige Kræfter borte og til at hindre, at Dommerne forblive på deres Pladser, efterat de have ophørt at være brugelige. Men det er på den anden Side et Spørgsmål, om Offentligheden ikke lægger et unaturligt Vånd på Deliberationens Frihed og derved i høj Grad skader Retfær-

dighedens og Sandhedens Gennemførelse. Ingen offentligt Voterende vil lettelig erkjende, at han har fejlet og tage sit Votum tilbage, men han vil tvertimod i Reglen forfægte sin Mening, blot fordi den engang er udtalt, uagtet han i Grunden selv har tabt Troen på den. Mangen Dommer kunde også ved den offentlige Deliberation lade sig forføre til at jage efter at gjøre Opsigt ved overraskende og interessante Vota mere end ved en ædruelig og grundig Betragtning af Sagen selv. Nærere man således den Tro, at Voteringens

Offentlighed let vil kunne skade Deliberationens Oprigtighed og Sanddrøhed, må det vistnok erkjendes for rigtigst ikke at føreskrive noget Sådant; thi den føreliggende Sags bedste og retfærdigste Påkjendelse er dog Hovedsagen ved al Retspleje, og deraf bør Intet ofres for at nå andre Formål, der ligge fjernere, især når disse både kunne og ifølge deres Natur bør søges opnåede ad anden Vej, nemlig i nærværende Tilfælde ved hensigtsmæssige og rigtige Grundsætninger for Dommernes Valg

Ligesom Lovforslaget ikke har opstillet nogen Fordring på Afstemning efter Grunde, således har man endnu mindre troet det rigtig, at der gives Lovbestemmelser angående Måden, hvorpå Stemme flerheden skal udfindes eller tilvejebringes, når der i de afgivne Vota føreligger flere end to Meninger. Dels frembyder der sig en sådan Mangfoldighed af Kombinationer, at i al Fald et temmelig udfordrigt System af Regler måtte opstilles, uden at man dog formåede at udtømme dem, dels har Videnskaben neppe endnu bragt det til fuldstændigt fikre Resultater på dette Område. Det Punkt, som først frembyder sig til Overvejelse her, er, om nogle af de givne Vota for at danne Stemme flerhed kunne slås sammen, således at det, hvori disse Vota kunne siges at være enige, holdes for antaget. Betingelsen herfor er naturligvis, at der er noget Fælles eller noget Beslægtet imellem de pågjældende Vota, således at en vis Antagelse kan siges at være indeholdt i et Votum, om det end tillige i visse Retninger går videre. Almindelige alle Tilfælde omfattende Lovregler herom lade sig ikke opstille,

men Spørgsmålets Afgjørelse må aldeles afhænge af den enkelte Sags og de enkelte Votas Beskaffenhed; for enkelte af de praktisk vigtigste Kombinationer opstilles der undertiden Lovregler, f. Er. når det føreskrives, at de, der, hvor Tvivl hersker om en Kondemns Beløb, ville tilsende det større Beløb, også må antages at ville tilkjende det mindre Beløb og derfor kunne samnunregnes med dem, hvis Vota lyde herpå, eller når det bestemmes, at ved Straffes Fastsættelse blive de for den Sigtede ugunstigske Stemmer at regne sammen med de nærmest mindre ugunstige, indtil der udkommer Stemme flerhed. Men ved slige Regler vindes Intet til Afgjørelsen af de virkelig vanskelige Tilfælde: de indeholde i Reglen kun, hvad Ingen tvivler m. Det næste Punkt, hvorom der navnlig bliver Spørgsmål, når Stemme flerhed ikke kan udfindes ved en sådan Sammenregning af forskjelligt lydende Vota, er, om en subsidiær Votering skal finde Sted, og således en successiv Afstemning over de enkelte Momenter i Sagen føretages, for ad denne Vei at tilvejebringe en Stemme flerhed. Overfor den Tvivl, som navnlig i vor Litteratur har været opkastet i dette Spørgsmål, jfr. Bang og Larfens Procesmåde § 168, har Lovforslaget i Overeenstemmelse med mange nyere Love, f. Ex. württembergsk Proceslov § 366. bayersk Proceslov § 272, hannoveransk Proceslov § 350 o. fl., anset det for rigtigst udtrykkeligt at udtale, at Dommerne ikke kunne vægre sig ved subsidiær Votering (K 280). Den Grund, som er anført imod Dommernes Forpligtelse til at afgive subsidiære Vota, nemlig at der på den Måde øvedes Samvittighedstvang imod dem, er vistnok uden Betydning. Den, der efter at have stemt for, at det Skyldgrunden udgjørende Faktum ikke er bevist, nodes til, fordi Flertallet anser det for bevist, at stemme om, hvilke juridiske Virkninger bemeldte Faktum stal have, underkastes ingen Samvittighedstvang. Han tvinges ikke til at forandre sin Mening, om Faktum er bevist eller ikke, men han nodes kun til at votere i Sagen på samme Måde, som om Parterne vare blevne enige om, at Faktum stulde ansees for at være bevist, skjønt dette måske ikke er Tilfældet, eller på an

den Måde Proceduren havde medført Nødvendigheden af at gå ud fra denne, måske i sig objektiv urigtige Forudsætning. Fra dette Synspunkt kan den subsidiære Votering i al Fald ikke i civile Sager angribes. Men særligt bør fremhæves, at den endog med Nødvendighed følger af Udkastets hele System. Sagens Formalitet skal ved Landsretterne påkjendes særskilt og afsondret fra Realiteten. Men ere flere Formalitetsindsigelser fremsatte, beror det på Retten, om de skulle optages til særskilt Påkjendelse efter hinanden, i hvilket Tilfælde Dommerne selvfølgelig alle hver Gang må votere, eller om de skulle påkjendes under Det, og dersom denne sidste Fremgangsmåde vælges, kan der da åbenbart Intet være i Vejen for subsidiær Votering om de enkelte Indsigelser. Men også på Realitetesprocedurens Område komme efter Udkastets System lignende Betragtninger frem. Thi Sagens Realitet kan deles, og de enkelte Momenter i samme efter Rettens skjøn behandles og påkjendes færskilt. Sker dette, må samtlige Dommere selvfølgelig deltage i alle de Kjendelser, der successivt afsiges. Men når så er, synes det at måtte være en Selvfølge, at de også må, dersom Realitetsspørgsmålene påkjendes under Eet, votere subsidiært om de enkelte Punkter. En Undtagelse fra det Anførte må dog anerkjendes i Straffeprocessen, forsåvidt som det er almindelig indset, at Skyldspørgsmålet ikke kan deles.

Endnu skal med Hensyn til §§ 275— 281 den Bemærkning gjøres, at Udkastet (§ 276) bestemmer, at Retten altid skal beklædes af fem Medlemmer, men at der heller ikke må være flere (undtagen som Suppleanter). Foruden at det nemlig er hensigtsmæssigt, at Antallet altid er ulige, synes det urigtigt, at Tilfældigheder eller Formandens Godtbefindende skal afgjøre, om der i en Sag skal være flere eller færre Dommere. At Retten og ikke Formanden alene, når der opstår Uenighed om, hvorledes Afstemningspunkterne skulle opstilles, såvelsom om Afstemningens Resultat, har at afgjøre Spørgsmålet, er indlysende (§278 2det Stykke).

I § 282 omhandles Dommens Affattelse

og Afsigelse. I Overensstemmelse med de herskende Grundsætninger udtaler Paragrafen, at der, når Domsresultatet er fastslået ved Afstemningen, efter Foranstaltning af Rettens Formand skal affattes Udkast til Dommen. Hvorledes der nærmere bliver at forholde med Udførelsen af dette Arbeide, er betragtet som et

indre Anliggende, hvis Afgjørelse rettest overlades til Formanden. Efterår Domsudkastet har været førelagt Retten til Godkjendelse, underskrives den endelig affattede Dom af Rettens Formand og Netskriveren; Afsigelsen føregår derved, at den oplæses i et Retsmøde.

I § 283 gives der i Lighed med de fleste fremmede Love en vis Adgang til i enkelte bestemte Henseender at få rettet og berigtiget Dommen på en anden og simplere Måde end ved formelig Påanke, Efter den nugældende Lov vil det være nødvendigt at appellere en Dom, når der i den findes en Regningsfejl eller en Skrivfejl, eller når nogle Ord, der efter Dommens åbenbare Mening burde findes i den, ere udfaldne, eller når en Fejl ved Udfærdigelsen er begået, f. Ex. Tvangsklausulen er glemt eller deslige. Dette er uhensigtsmæssigt. Lovforslaget har derfor — for at undgå de af en formelig Påanke flydende Vidtløftigheder og Forhalinger — tilladt Parten i simple og hurtige Former at henvende sig til den samme Ret, som har afsagt Dommen, og hos denne få Fejlen rettet. Herved vil vistnok Ingen sinde nogen Betænkelighed; men Lovforslaget har ikke indskrænket sig hertil. Det har ment at burde gå noget videre endnu og bringe dette Princip om Rettelse af Dommen til Anvendelse i et større Omfang. Heri har det fulgt de nyere fremmede Love og Lovforslag. Det har nemlig også tilladt efter Foranledning fra Parternes Side at berigtige den i Dommen givne Fremstilling af Faktum, forsåvidt denne af Dommerne selv erkjendes at lide af Fejl, beftående i Forbigåelser, Uklarheder eller Modsigelser, dog uden at der kan gjøres nogen Forandring i Dommens egentlige Præmisser og naturligvis endnu mindre i dens Konklusion, Selv affattet på den angivne Måde strækker Lovforslaget Adgangen til at

rette Dommen mindre vidt end de fleste nyere Love og Lovforslag, jfr. iøvrigt nærmere om dette Punkt Nellesmann, „Om mundtlig Rettergang« S. 182 ff.

Med Hensyn til Fremgangsmåden gives de fornødne Regler i § 283 2 det Stykke. Retten kan strax tilbagevise et Andragende, om at få Dommen rettet, når den på Forhånd finder det ugrundet, og i så Fald behøver Modparten slet ikke at tilkaldes. Men dersom Retten finder at burde at tage Andragendet under nærmere Overvejelse, har den at indkalde Modparten, og denne får da Lejlighed til at udtale sig over de begjærte Rettelser.